

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Świder Augustyn

Author: Jacek Lyszczyzna

Citation style: Lyszczyzna Jacek. (2007). Świder Augustyn. W: J. Lyszczyzna, D. Rott (red.), "Słownik pisarzy śląskich. T. 2" (S. 146-148). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Ś

ŚWIDER AUGUSTYN (1886—1923), poeta, działacz społeczny i kulturalny, uczestnik powstań śląskich.

Urodził się 16 sierpnia w Kopaninie koło Bytomia, a od drugiego roku życia mieszkał w Lipinach, gdzie jego ojciec był robotnikiem w hucie cynku. Po ukończeniu szkoły powszechnej Augustyn również podjął pracę w hucie. Od 1901 r. był aktywnym działaczem Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”, w ramach którego uczestniczył w pracy samokształceniowej, poznając historię i literaturę polską. Z tego okresu pochodzą też pierwsze — nie zachowane do dziś — próby literackie Świdra. W 1908 r. udał się na wędrowkę po Europie, poznając Niemcy, Francję i Austrię. Powrócił na Śląsk w 1910 r., przyjmując na krótki czas obowiązki redaktora odpowiedzialnego w założonej przez Wojciecha Korfantego gazecie „Polak”, w której drukował też swe pierwsze utwory poetyckie. W tym samym roku wyruszył w następną wędrowkę przez Austrię, Szwajcarię i Włochy. Po powrocie do Lipin, w 1912 r., podjął znów pracę w hucie. Z chwilą wybuchu I wojny światowej powołany został do armii pruskiej. Służył na frontach w Serbii, Macedonii, na Litwie i we Francji. Przeżycia wojenne znalazły odzwierciedlenie w wielu jego wierszach.

W październiku 1918 r. Świder powrócił do Lipin, angażując się aktywnie w działalność narodową, najpierw w ramach „Sokoła”, później także w Polskiej Organizacji Wojskowej jako komendant na powiat bytomski. Jego twórczość literacka z tego okresu to głównie wiersze i pieśni wzywające do walki. Publikował też liczne artykuły na łamach śląskiej prasy. Wiosną 1919 r. na krótko opuścił Górny Śląsk, zatrzymując się w przygranicznym Sosnowcu. Gdy wybuchło I powstanie śląskie, wrócił i wziął udział w walce. Po klęsce ponownie znalazł się w Sosnowcu, uczestnicząc w pracach Komitetu Opieki nad Uchodźcami. Po amnestii dla powstańców znów wrócił na Śląsk. W 1920 r. na krótko go aresztowano, a zwolniono

przed wybuchem II powstania, do którego powtórnie przystąpił. W tym też roku Wiktor Polak wydał w Miechowicach tomik wierszy Świdra — jedyny za życia poety — zatytułowany *Z głębin duszy polskiej syna ziemi górnośląskiej. Wiersze i pieśni*.

W III powstaniu śląskim Świder uczestniczył jako dowódca kompanii. Po przyłączeniu w 1922 r. części Górnego Śląska do Polski mianowano go chorążym Wojska Polskiego, powierzono mu też stanowisko szefa Referatu Przysposobienia Wojskowego i Wychowania Fizycznego przy dowództwie 23. Dywizji 73. Pułku Piechoty w Katowicach.

Zmarł 2 lutego 1923 r., zamordowany w przypadkowym incydencie w jednej z katowickich restauracji.

Świder był w zasadzie samoukiem, gdyż znajomości polskiej literatury nie mógł wynieść z ośmioklasowej niemieckiej szkoły powszechnej. Swoistym „uniwersytetem”, dającym przyszłemu poecie znajomość literatury polskiej i ojczystych dziejów, stały się dla niego zebrania „Sokoła”, którego koło w swych rodzinnych Lipinach współorganizował w 1901 r.

Jako poeta szukał inspiracji w literaturze mu współczesnej — w poezji Młodej Polski, chociaż wyraźne są w jego twórczości wzorce romantyczne, zwłaszcza nawłazania do poezji Mickiewicza i Słowackiego, a także związki z patriotyczną poezją i pieśnią okresu I wojny światowej, m.in. z poezją legionową. Dojrzała twórczość Świdra pochodzi bowiem z czasów I wojny światowej i powstań śląskich, stąd też wiele jego utworów sytuuje się w nurcie poezji i pieśni patriotycznej i niepodległościowej. Charakterystyczna dla jego poezji różnorodność strofiki i wersyfikacji oraz wyraźna znajomość tradycji literackiej, do której często nawołuje, idzie często w parze z pewnym konwencjonalizmem i prostotą tych utworów.

Twórczość Świdra przypada właściwie na schyłek epoki Młodej Polski — debiutował bowiem swą poezją w 1910 r. — dlatego też zauważalne są w niej motywy charakterystyczne dla późnej fazy tego okresu literackiego, jak np. poczucie mocy, czerpane z natury i z własnej siły ducha, oraz aktywizm, widoczny zwłaszcza w wierszach o tematyce powstańczej. Znamienny dla poezji Świdra — także jego wierszy powstańczych — jest również symbolizm. W jego utworach znajdujemy często obrazy symbolicznie pojmowanej wiosny, która jest także metaforą duchowego odrodzenia człowieka. Pojawia się też w tych wierszach symbolika ziarna, o wyrażnie mesjanistycznym charakterze, skojarzona z symboliką Zmartwychwstania.

W wierszach pisanych w latach I wojny światowej Świder stale tworzył wizje przyszłości, kiedy to umilknie szcęk broni, wygaśnie nienawiść i zapanuje wyczekiwany pokój. Inny charakter mają wiersze z okresu powstań śląskich, o wyraźnie tyrtejskim zabarwieniu, głoszące hasła walki i wiarę w zwycięstwo. Wyraźnie odzywa się w tych utworach echo romantycznych konwencji poezji patriotycznej, różnych zresztą, gdyż tyrteizm łączy się w nich z mistycznym pojmowaniem dziejów. Jednym z ważnych źródeł inspiracji wierszy powstańczych stała się dla Świdra poezja okresu powstania listopadowego, gdyż poeta posłużył się takimi jej cechami, jak: ton żołnierskiej piosenki, wezwania do boju, motyw walki na śmierć i życie, dramatyczne pytania o zamiary Opatrzności, hasła wolności i braterstwa wszystkich ludów czy też pojawiająca się wielokrotnie sakralizacja wolności.

Romantyczny rodowód ma niewątpliwie pojawiający się często w twórczości Świdra motyw tęsknoty za krajem i idealizacja oczyszczonej ziemi. Śląski poeta tęsknotę przeżywać musiał zarówno w czasie swych wędrówek po Europie, jak i podczas wojennej tułaczki w żołnierskim mundurze, idealizacja zaś brała się ze spojrzenia na Polskę wraz ze Śląskiem jako na wytęsknioną Ziemię Obiecaną, ku której drogą miała być powstańcza walka.

Bibliografia

A. Świder: *Z głębin duszy polskiej syna ziemi górnośląskiej. Wiersze i pieśń*. Miechów 1920; Idem: *Utwory wierszem i prozą (w wyborze)*. Oprac. S. Wilczek. Wrocław 1970; A. Świder: *Ptyńcie, o pieśń... i inne wiersze*. Wybór, wstęp i oprac. J. Lyszczyzna. Świętochłowice 2004.

Z. Hierowski: *Robotniczy poeta powstań górnośląskich*. W: *Nauczyciel z Lubczy i inne szkice*. Katowice 1961; S. Twardokęs, S. Wilczek: *Materiały do biografii i twórczości Augustyna Świdra. „Zaranie Śląskie” 1961, z. 1a*; W. Ogrodziński: *Dzieje piśmiennictwa śląskiego*. Oprac. L. Brożek i Z. Hierowski. Katowice 1965; J. Lyszczyzna: *Świat poetycki Augustyna Świdra*. W: *Śląskie miscellanea. Prace Komisji Historycznoliterackiej PAN — Oddział w Katowicach*. T. 10. Red. J. Malicki i K. Heska-Kwaśniewicz. Katowice 1997; J. Lyszczyzna: *Na śląskim Parnasie. Poezja polska na Śląsku 1795—1922 wobec tradycji i współczesnych prądów literackich*. Katowice 2002.

Jacek Lyszczyzna